

INHALT

DES BUCHES IN TSCHECHISCHER SPRACHE

Einleitung S. 7—12.

- I. Die Folterung der hl. Ludmilla (»Fuit in provincia Boemorum«). Eine Legende aus der ersten Hälfte des X. Jahrhunderts, vielleicht aus der Zeit des hl. Wenzel S. 13—64.
Allgemeiner Charakter der Legende und ihr Umfang und Inhalt S. 13—23. — Die Legende »Fuit« und »Crescente fide« S. 23—27. Die böhmische und bayrische Rezension des »Crescente fide« S. 27—29. — Die Zeit der Entstehung der Ludmillallegende S. 29—30. — Das Verhältnis der slawischen Wenzels- und Ludmillallegende S. 30—33. — Die literarische Struktur der Ludmilla- und Wenzelslegende das Werk desselben Autors S. 40. — Die Translation Ludmillas ist der ursprüngliche Teil der Legende S. 40—50. — Die slawische Ludmillallegende aus der Zeit des hl. Wenzel S. 50—52. — Literarischer Widerhall der Ludmillallegende S. 52—55. — Historische Daten in der Ludmillallegende S. 55—64.
- II. Das Privilegium der mährischen Kirche. Eine Apologie des slawischen Gottesdienstes aus dem Ende des X. Jahrhunderts S. 65—116.
Quellen der Rekonstruktion des Privilegiums S. 67—78. — Die Rekonstruktion des Textes des Privilegiums S. 78—92. — Die heimische Legende von Cyrill und Method S. 92—94. — Die Hauptquelle des Privilegiums die Bulle »Industriae tuae« S. 94—98. — Wann und wo ist das Privilegium entstanden S. 98—99. — Historischer Wert des Privilegiums S. 99—108. — Das Privilegium und die bulgarische Legende S. 108—114. — »Persekution der mährischen Kirche« S. 114—116.
- III. Die Taufe Bořivojs. (»Diffundente sole«.) Apologie des slawischen Christentums aus dem Ende des X. Jahrh. S. 117—236.
Epilogus Moraviae atque Bohemiae S. 117—118. — Der allgemeine Charakter der Legende »Diffundente sole« S. 118—119. — Die handschrift-

liche Überlieferung des »Diffundente sole« S. 119—121. — Bisherige Ansichten über das »Diffundente sole« S. 121—123. — »Diffundente sole« und »Factum est« S. 123—129. — »Diffundente sole« und Christian S. 129—137. — Die Verschiedenheiten der literarischen Motive im »Diffundente sole« und bei Christian S. 137—141. — Hervorstechende Übereinstimmungen des »Diffundente sole« mit Christian S. 141—143. — Das Verhältnis des Textes im »Diffundente sole« zu Christian S. 144—148. — Die literarische Struktur des »Diffundente sole« und Christian S. 148—152. — Textanachronismen und die Altertümlichkeiten der sprachlichen Formen S. 152—158. — Der Einfluß bayrischer Quellen S. 158—166. — Pilgrim von Passau S. 161—163. — Prag und Passau S. 163—166. — Datum der Entstehung des »Diffundente sole« S. 166—170. — Die Geschichte Mährens im »Diffundente sole« S. 170—175. — Die Geschichte Böhmens im »Diffundente sole« S. 175—177. — Die Taufe Bořivojs S. 177—183. — Bořivoj, Herr in Mähren S. 183—186. — Vom Umfang des böhmischen Staates im X. Jahrhundert S. 187—190. — Die Slavnk-Herrschaft S. 190—194. — Mähren und die Slowakei S. 194—205. — Krakau S. 205—210. — Schlesien S. 210—215. — Lausitz S. 215—218. — Der Umfang des böhmischen Staates und »Diffundente sole« S. 218—222. — Die Anfänge des Christentums in Böhmen und »Diffundente sole«. Die Taufe Ludmilla S. 222—232. — Die Geschichte vom Fürsten Strojmir S. 232—236.

IV. Quellen der Wenzelslegende Christians. (Die Legende »Crescente fide« und die Gumpoldsche Legende) S. 237—280.

Die Quellen der Wenzelslegende Christians S. 237—240. — »Crescente fide« und Christian S. 241—245. — Gumpold und Christian S. 246—247. — Die böhmische Rezension Gumpolds S. 247—248. — »Crescente fide« und Gumpold S. 248—265. — Die zweite slawische Wenzelslegende und Christian S. 265—278. — Die erste slawische Wenzelslegende und Christian S. 278—280.

V. Verteidigung der Verehrung der hl. Ludmilla. (Legende »Factum est« aus dem Ende des XI. Jahrhunderts.) S. 281—301.

Allgemeine Charakteristik der Legende »Factum est« S. 281—283. — Kompositionsgruppen der Schrift in der handschriftlichen Überlieferung S. 283—284. — Vorlagen der Legende »Factum est« S. 285—288. — Die Zeit der Entstehung S. 288—290. — Die Verehrung der hl. Ludmilla S. 290—296. — Die hl. Ludmilla und der slawische Gottesdienst in Böhmen S. 296—298. — Die böhmischen Heiligen und das Erwachen des tschechischen Nationalismus am Ende des XI. Jahrhunderts S. 298—302.

— »Factum est« und die Zeit der Entstehung von der Legende Christians S. 302.

VI. Die Bewertung Christians als historischer Quelle S. 303—366.

Allgemeiner Charakter des Werkes Christians S. 303—306. — Christian — ein Slavník, seine Persönlichkeit S. 306—312. — Der Wenzelskult und die Slavníks S. 312—317. — Christian und die Přemysliden S. 317—323. — Christians historischer Beitrag S. 324. — Christian und die Christianisierung Mährens und Böhmens S. 324—327. — Christian und der slawische Gottesdienst S. 327—328. — Christian und die Geschichte der heiligen Ludmilla S. 328—330. — Der Aufstand gegen Wenzel und der sächsische Umsturz aus dem Jahre 922 S. 330—341. — Die mit dem mährischen Christentum verbundenen Přemysliden S. 341—344. — Christians Sympathien zu einigen Přemysliden S. 344—348. — Der hl. Wenzel und Heinrich I. S. 348—358. — Die Translation des hl. Wenzel und die Wunder. Podiven. Der Fürst von Kouřim S. 358—366.

VII. Die Zeit der Entstehung der Legende Christians S. 367 bis 400.

Allgemeine Umschau S. 367—370. — Die stilistische Einheitlichkeit Christians S. 370—375. — Das Alter der handschriftlichen Texte Christians S. 375—384. — Christian und Kosmas S. 384—393. — Das Datum des Todes Wenzels S. 393—397. — Ist Christian eine Fälschung? S. 397 bis 400.

VIII. Der slawische Gottesdienst in Böhmen, seine politische, kulturelle und historische Bedeutung S. 401—454.

Allgemeine Umschau S. 401—403. — Der Kampf um den slawischen Gottesdienst in der neueren Historiographie S. 403—411. — Der slawische Gottesdienst unter Bořivoj S. 411—418. — Spitihněv und die Unterwerfung Böhmens Regensburg im Jahre 895 S. 418—423. — Der hl. Wenzel und der slawische Gottesdienst S. 423—427. — Das Prager Bistum und die Verteidigung des slawischen Gottesdienstes S. 427—430. — Der heilige Adalbert und der slawische Gottesdienst S. 430—433. — Der slawische Gottesdienst im XI. Jahrhundert S. 433—438. — Vratislav und sein Ansuchen um Bewilligung des slawischen Gottesdienstes S. 439—440. — Die Verbreitung des slawischen Gottesdienstes S. 440—446. — Der Einfluß des slawischen Gottesdienstes im Westen S. 446—449. — Das Verbot und die Verfolgung des slawischen Gottesdienstes S. 449—453. — Die Renaissance des slawischen Gottesdienstes im X. I. und im XIV. Jahrhundert S. 454—455.

Quellenbeilagen. S. 457—570.

- I. *Fuit in provincia Boemorum*. Eine Ludmillallegende aus der ersten Hälfte des X. Jahrhunderts. S. 459—481. Die handschriftliche Überlieferung S. 459—469. Text der Ludmillallegende »Fuit« S. 467—481.
- II. *Diffundente sole*. Eine Apologie des slawischen Gottesdienstes aus der zweiten Hälfte des X. Jahrhunderts S. 481—492. Die handschriftliche Überlieferung S. 481—486. Text des »Diffundente sole« S. 486—492.
- III. Die böhmische Rezension des *Crescente fide*. Eine St. Wenzelslegende aus der Hälfte des X. Jahrhunderts S. 493—501. — Die handschriftliche Überlieferung S. 493—495. — Text der böhmischen Rezension des *Crescente fide* 495—501.
- IV. *Beatus Cyrillus*. Eine Legende vom hl. Cyrill und Methodius aus dem Anfang des XII. Jahrhunderts S. 501—505. Die Handschriften der Legende S. 501—503. — Text der Legende »Beatus Cirillus« S. 503—505.
- V. *Tempore Michaelis imperatoris*. (Die sog. Mährische Legende.) Eine Legende vom hl. Cyrill und Methodius aus dem Ende des XIII. oder aus dem Anfang des XIV. Jahrhunderts S. 505—521. Die handschriftliche Überlieferung der Legende S. 505—510. Text der Legende S. 511—521.
- VI. *Christiani monachi Passio sanctae Ludmillae* nach der Handschrift des Kloster Bödecke S. 521—523. Beschreibung der Handschrift 521—523. Text der Ludmillallegenden von Christian 523—537.
- VII. *Factum est*. Eine Homilie von der hl. Ludmilla aus dem Ende des XI. Jahrhunderts S. 538—556. Die handschriftliche Überlieferung der Homilie S. 538—542. Text der Homilie »Factum est« 542—556.
- VIII. Versen und Antiphonen über die hl. Ludmilla aus dem XI. Jahrhundert S. 556—562. Die handschriftliche Überlieferung S. 556 bis 558. Text von Versus »Lux vera lucis radium« S. 558—559. Text der Antiphonen »Ecce iubar matutinum« S. 559—562.

Register zu den Quellenbeilagen S. 563—570.

Ergänzungen und Berichtigungen S. 571—574.

Indices.

Verzeichnis der benützten Handschriften.

Verzeichnis der benützten Quellen.

Literaturverzeichnis.

Thematischer und chronologischer Übersicht des historischen Materials.

OBSAH

Úvod str. 7—12.

I. Umučení svaté Ludmily. (»Fuit in provincia Boemorum«) Legenda z prvé polovice X. století, snad z doby svatého Václava, str. 13—64.

Celkový ráz legendy a její rozsah i obsah str. 13—23. — Legenda »Fuit« a »Crescente fide« str. 23—27. — Česká a bavorská recenze »Crescente fide« str. 27—29. — Doba vzniku legendy ludmilské str. 29—30. — Poměr slovanské legendy václavské a ludmilské str. 30—33. — Literární struktura legendy ludmilské a václavské str. 33—40. — Slovanská legenda ludmilská a václavská dílem téhož autora str. 40. — Translace Ludmily je původní částí legendy str. 40—50. — Slovanská legenda ludmilská z doby sv. Václava str. 50—52. — Literární ohlasy legendy ludmilské str. 52—55. — Historická data v legendě ludmilské 55—64.

II. Privilegium církve moravské. Apologie slovanské bohoslužby z konce X. století, str. 65—116.

Prameny pro rekonstrukci Privilegia str. 67—78. — Rekonstrukce textu Privilegia str. 78—92. — Domácí legenda o Cyrilovi a Metodějovi str. 92—94. — Hlavní pramen Privilegia bulla »Industriae tuae« str. 94 až 98. — Kdy a kde vzniklo Privilegium str. 98—99. — Historická cena Privilegia str. 99—108. — Privilegium a legenda bulharská str. 108—114. — Historie o protivenstvích církve moravské str. 114—116.

III. Křest Bořivojův. (»Diffundente sole«.) Apologie slovanského křesťanství z konce X. století, str. 117—236.

Epilogus Moraviae atque Bohemiae str. 117—118. — Celkový ráz legendy »Diffundente sole« str. 118—119. — Rukopisné dochování »Diffundente sole« str. 119—121. — Dosavadní názory na »Diffundente sole« str. 121—123. — »Diffundente sole« a »Factum est« str. 123—129. — »Diffundente sole« a Kristián str. 129—137. — Různosti literárních motivů v »Diffundente sole« a v Kristiánovi str. 137—141. — Význačné shody »Diffundente sole« a Kristiána str. 141—143. — Po-

měr textu »Diffundente sole« a Kristiána str. 144—148. — Literární struktura »Diffundente sole« a Kristiána str. 148—152. — Textové anachronismy a starobylost forem jazykových str. 152—158. — Vliv pramenů bavorských str. 158—160. — Pilgrim Pasovský str. 161—163. — Praha a Pasov str. 163—166. — Datum vzniku »Diffundente sole« str. 166—170. — Moravská historie v »Diffundente sole« str. 170—175. — Česká historie v »Diffundente sole« str. 175—177. — Křest Bořivojův str. 177—183. — Bořivoj pánem Moravy str. 183—186. — O rozsahu českého státu v století X. str. 187—190. — Panství Slavníkovců str. 190—194. — Morava a Slovensko tr. 194—205. — Krakovsko str. 205—210. — Slezsko str. 210—215. — Lužice str. 215—218. — Rozsah českého státu a »Diffundente sole« str. 218—222. — Počátky křesťanství v Čechách a »Diffundente sole«. Křest Ludmilin str. 222—232. — Historie o knížeti Strojímírovi str. 232—236.

IV. Prameny václavské legendy Kristiánovy. (Legenda »Crescente fide« a legenda Gumpoldova), str. 237 až 280.

Prameny václavské legendy Kristiánovy str. 237—240. — »Crescente fide« a Kristián str. 241—245. — Gumpold a Kristián str. 246—247. — Česká recenze Gumpolda str. 247—248. — »Crescente fide« a Gumpold str. 248—265. — Druhá slovanská legenda václavská a Kristián str. 265—278. — První slovanská legenda václavská a Kristián str. 278—280.

V. Obrana úcty svatě Ludmily. (Legenda »Factum est« z konce XI. století), str. 281—301.

Povšechná charakteristika legendy »Factum est« str. 281—283. — Kompoziční skupiny v rukopisech str. 283—284. — Předlohy legendy »Factum est« str. 285—288. — Doba vzniku str. 288—290. — Úcta sv. Ludmily str. 290—296. — Sv. Ludmila a slovanská bohoslužba str. 296—298. — Čeští světci a národní vědomí na konci století XI. a v století XII. str. 298—302. — »Factum est« a vznik Kristiána str. 302.

VI. Hodnota Kristiána jako historického pramene, str. 303—366.

Celkový ráz skladby Kristiánovy str. 303—306. — Kristián — Slavníkovec, jeho osobnost str. 306—312. — Kult svatováclavský a Slavní-

kovci str. 312—317. — Kristián a Přemyslovci str. 317—323. — Kristiánův přínos historický str. 324. — Kristián a pokřesťení Moravy a Čech str. 324—327. — Kristián a slovanská bohoslužba str. 327—328. — Kristián a historie sv. Ludmily str. 328—330. — Povstání proti Václavovi a saský převrat z r. 922 str. 330—341. — Přemyslovci spojení s moravským křesťanstvím str. 341—344. — Kristiánovy sympatie k některým Přemyslovcům str. 344—348. — Sv. Václav a Jindřich I. str. 348—358. — Translace sv. Václava a zázraky. Podiven. Kníže Kouřimský str. 358—366.

VII. Doba vzniku legendy Kristiánovy, str. 367—400.

Povšechný rozhled 367—370. — Stylistická jednotnost Kristiána str. 370—375. — Rukopisné stáří textů Kristiána str. 375—384. — Kristián a Kosmas str. 384—393. — Datum smrti Václavovy str. 393—397. — Je Kristián padělkem? str. 397—400.

VIII. Slovanská bohoslužba v Čechách, její politický, kulturní i historický význam, str. 401—454.

Povšechný rozhled str. 401—403. — Zápas o slovanskou bohoslužbu v novější historiografii str. 403—411. — Slovanská bohoslužba za Bofiwoje str. 411—418. — Spitihněv a podřízení Čech Řeznu roku 895 str. 418—423. — Sv. Václav a slovanská bohoslužba str. 423—427. — Pražské biskupství a obrany slovanské bohoslužby str. 427—430. — Sv. Vojtěch a slovanská bohoslužba str. 430—433. — Slovanská bohoslužba v století XI. str. 433—438. — Vratislav a jeho žádost o povolení slovanské bohoslužby str. 439—440. — Rozšíření slovanské bohoslužby str. 440—446. — Vliv slovanské bohoslužby na západě 446—449. — Zákaz a persekuce slovanské bohoslužby 449—453. — Renaissance slovanské bohoslužby str. 454—455.

Přílohy str. 457—570.

I. Fuit in provincia Boemorum str. 459—481. — II. Diffundente sole str. 481—493. — III. Crescente fide české recense str. 493—501. — IV. Beatus Cyrillus str. 501—505. — V. Tempore Michaelis imperatoris (legenda moravská) str. 505—521. — VI. Christiani monachi passio s. Ludmilae podle rukopisu bodecenského str. 521—537. — VII. Factum est str. 538—556. — VIII. Verše i antifony o sv. Ludmile str. 556—562. — Lux vera lucis radium str. 558—559. — Ecce iubar matutinum str. 559—562. — Rejstřík k Přílohám str. 563—570.

Opravy a doplňky str. 571—574.

Doslov str. 575—578.

Rejstříky str. 579—599.

Seznam použitých rukopisů str. 579—580. — Seznam pramenů str. 581 až 586. — Seznam literatury str. 587—589. — Chronologický a tematický přehled látky str. 590—599.

Neue Quellen zur Geschichte Mährens und Böhmens
im X. Jahrhundert (Résumé) str. 601—630.
